

Poszukiwanie naturalnych źródeł i zasad moralności

Autor tekstu: **Kazimierz i Domenika B. Turkiewicz**

Każda ludzka aktywność jest wynikiem uczuć motywacji, które są organicznie związane z uczuciami oceny zdarzeń, zjawisk, procesów i systemów dostrzeganych i doświadczanych przez ludzi zarówno w sposób bezpośredni, jak i pośredni. W związku z tym procesy oceny i/lub mierzenia są wyjątkowo ważnymi elementami w funkcjonowaniu ludzi i społeczeństw. Najczęściej używaną oceną jest względna ocena pozytywno-negatywna, która wyróżnia dwie przeciwstawne oceny: dobrze i źle albo tak i nie. Tradycyjnie ocena 'dobrze-źle' jest znana jako idea oceny moralności.

Na przestrzeni wielu stuleci funkcjonowania społeczeństw łatwo zauważamy, że systemy moralności, etyk i powinności ciągle się zmieniają, i zmiany te odpowiednio odzwierciedlają zmiany zachodzące w społeczeństwach i ich otoczeniach. W wyniku tego wytworzyła się popularna opinia, że zasady moralne są względne. Lecz również istnieje silna przeciwstawna opinia, że zasady moralności są absolutne, ponieważ są one objawione przez Boga.

W tej pracy, chcemy zaprezentować krótką analizę ogólnego zagadnienia moralności w oparciu o właściwości struktury zdania warunkowego, którą traktujemy jako syntetyczny i holistyczny model wszystkich zjawisk. Struktura ta spełnia szczególną rolę we wszystkich rodzajach modelowania, a szczególnie w modelowaniu procesów społecznych, ponieważ ukształtowała się ona w sposób naturalny na bazie funkcjonowania społeczeństw oraz jest syntezą doświadczeń całej ludzkości. Dzięki tym doświadczeniom i odpowiednim do nich zmianom osiągnęła współczesną optymalną formę.

Poprzez logiczną analizę struktury zdania warunkowego chcemy pokazać najważniejsze źródła i zasady moralności, które są również integralnymi elementami religii, filozofii i wielu różnych społecznych procesów. Jednak nie są one w pełni wyeksponowane, i często nie przestrzeganie ich prowadzi do gwałtownych społecznych procesów.

Wprowadzenie

Moralność może być zdefiniowana według wielu sposobów, jak na przykład dopasowanie się do zasad dobrego postępowania, moralna jakość, albo charakter, albo moralna, etyczna doktryna, system lub powinności (Spong and Haines, 2000). Te różne koncepcje definicji moralności pokazują, że moralność jest ściśle związana z procesami ocen i miar zachowania się człowieka, organizacji i społeczeństwa. Zgodnie z psychologią i teorią sterowania, wszystkie społeczne procesy ocen i mierzenia mogą być nazywane uczuciami albo funkcjami uczuć oceny. Te rodzaje uczuć albo funkcje są podstawowymi i niezbędnymi elementami każdego człowieka, tak jak uczucia potrzeb, motywacji i rejestracji. Każde uczucie oceny ma dwie następujące cechy. Pierwszą cechą jest cecha jakościowa, która rozróżnia uczucia. Natomiast drugą cechą jest ilościowa właściwość rozróżniająca wielkość siły uczucia, albo wielkość jego natężenia. Ponieważ każdy proces oceny używa odpowiednią skalę, dlatego każda ocena i miara jest zawsze względna i używa odpowiednie modele. Dlatego, modele i skale są zawsze wzajemnie współzależne. Właściwość ta jest tym bardziej ewidentna, im bardziej są złożone procesy i ich modelowanie. Właśnie złożoność społecznych procesów i potrzeba ich oceny są między innymi głównymi przyczynami rozwoju ich modelowania.

Te podstawowe cechy oceny pokazują, że zagadnienie moralności powinno być analizowane w sposób systemowy, który powinien uwzględniać elementy modelowania, psychologii oraz funkcjonowanie organizmów, organizacji, społeczeństw i innych naturalnych procesów. Ponieważ pełna analiza musi dotyczyć tak wielu różnych aspektów, dlatego ograniczamy naszą dyskusję tylko do najbardziej ważnych i decydujących elementów wpływających na kształtowanie się zasad moralnych.

Ponieważ termin „naturalny” ma swoje pochodzenie od słowa „natura” (przyroda), dlatego w pracy tej odnosimy go tylko do ograniczonej klasy elementów natury, które nie były ukształtowane w wyniku ludzkiej antycypacyjnej aktywności. Ponieważ antycypacyjne metody sterowania są ściśle związane z rozwojem naukowego modelowania, dlatego my zakładamy, że naturalne elementy w przyrodzie, to elementy, które nie zostały stworzone w odpowiednim powiązaniu z naukową aktywnością. W tym aspekcie, przyjmujemy, że podstawowym

naturalnym elementem każdej nauki jest struktura zdania warunkowego ukształtowana w sposób spontaniczny wiele tysięcy lat temu. Na bazie naszych badań, przyjmujemy, że struktura zdania warunkowego jest najbardziej ogólnym, uniwersalnym i naturalnym modelem każdego zjawiska zarówno obserwowanego, jak i doświadczonego przez człowieka.. Dlatego używamy tej struktury i jej dotychczasowe naukowe rozwinięcia jako system analizy zasad oceny dowolnej aktywności człowieka, organizacji i społeczeństwa.

1. Istotne charakterystyki zdania warunkowego w jego roli jako uniwersalnego modelu

Wszystkie zachodnio-indoeuropejskie języki rozwinęły następujące główne rodzaje zdań:

- pytające,
- oznajmujące,
- rozkazujące,
- warunkowo-przyczynowe.

Wszystkie zdania wyrażają różne uczucia i różny poziom emocji. Trzy pierwsze rodzaje zdań mogą być zdaniami prostymi lub złożonymi, lecz ostatnie 'warunkowo-przyczynowe', istnieje tylko w formie złożonej z kombinacji pozostałych rodzajów zdań. Ponadto, proste zdania (niezłożone) są często zredukowanymi zdaniami złożonymi pomijającymi te elementy, które mogą istnieć w umysłach, zachowaniu i w otoczeniu komunikujących się osób. Złożoność struktury zdania warunkowego jest podstawą traktowania jej jako syntetycznego modelu zjawiska i systemu doświadczonego lub stworzonego przez człowieka. Dlatego, model ten powinien być używany we wszystkich naukach w sposób świadomy i systematyczny. W ten sposób jest on używany tylko w ograniczonym zakresie w naukach ścisłych, ponieważ jego ważna rola jest ciągle w pełni nie poznana i wykorzystana.

Strukturę zdania warunkowego transformujemy do następującej generalnej użytecznej (robotycznej) w naszej pracy formy:

- **Ja/ktoś wierzy/wątpi, lub jest pewien/niepewien, lub ma inne uczucia** (*ludzkie uczucia albo ludzkie otoczenie prezentowane przez strukturę zdania oznajmującego*),
- **że podmiot zmienia przedmiot** (*zdanie oznajmujące głównego zjawiska*),
- **jeżeli/kiedy/ponieważ ... (łącznik)**,
- **pewne warunki są spełnione** (*zdanie oznajmujące przedstawiające przyczyny, warunki lub otoczenia głównego zjawiska*).

Struktura ta zawiera sformułowane uczucia, zdanie oznajmujące opisujące główne zjawisko, łącznik i zdanie oznajmujące przyczyny, warunki i dodatkowe otoczenia. To ostatnie zdanie również może prezentować warunki w formie struktury zdania oznajmującego, które determinują logiczny sposób używania słów i form gramatycznych w zdaniu. Każde słowo języka jest specyficznym ludzkim modelem elementów otaczającej nas rzeczywistości i abstrakcyjności. Ponieważ język zawiera ogromną, lecz skończoną liczbę rzeczowników, czasowników i innych słów, dlatego może być utworzony praktycznie nieograniczony zbiór zdań posiadających strukturę zdania warunkowego. Lecz ten zbiór zawiera ograniczony podzbiór zdań warunkowych, które spełniają pewne warunki, i przez to stają się one zrozumiałymi i użytecznymi. Na bardzo znane pytanie w filozofii i logice „Kiedy zdanie oznajmujące jest prawdziwe?”, struktura zdania warunkowego odpowiada, że tylko wtedy, jeżeli odpowiednie psychologiczne, fizjologiczne i funkcjonalne warunki związane z tym zdaniem są spełnione.

Istotną charakterystyką wynikającą z ogólnej struktury zdania warunkowego jest złożoność zdeterminowana przez to, że każde zjawisko, system i każdy ich element posiada otoczenie tworzące z nimi interakcje i determinujące ich funkcje w różne sposoby. To znaczy, że w przyrodzie wszystko jest złożone i zależne od innych oraz nie istnieje żaden element, który jest absolutnie prosty i niezależny. Prosty i niezależny element może być tylko element abstrakcyjny. Jednak, istniejące izolacje, opory oraz przeciwstawne zmiany odpowiednio ograniczają jak i tworzą złożoność, współzależność i interakcje pomiędzy zjawiskami albo systemami i ich elementami oraz otoczeniami. Przyczyną tego jest to, że izolacje, opory oraz przeciwstawne zmiany są fundamentalnymi atrybutami każdego istnienia. W strukturze zdania warunkowego, izolacje i opory są odzwierciedleniem istnienia oddzielnych zdań i słów.

Najbardziej wyróżniającą cechą struktury jako modelu jest to, że ona uwzględnia ludzkie uczucia, które mogą być formalnymi wyrażonymi słownie lub nieformalnymi wyrażonymi poprzez intonację lub „język ciała”. Inne modele nie tylko, że nie podkreślają tej cechy, ale

wprost przeciwnie ignorują lub ukrywają, pomimo, że każdy model jest wytworem ludzkiego umysłu, którego podstawowymi elementami są uczucia. Uczucia wiary i wątpliwości lub pewności i niepewności mogą być uważane za bardzo ważne, ponieważ są one związane z nieustającymi zmianami w świecie. W naukach, te uczucia są modelowane przez teorię prawdopodobieństwa, którą można traktować jako specyficzne ilościowe rozwinięcie lub modelowanie uczuć wiary, wątpliwości, niepewności i pewności. U człowieka, uczucia te są organicznie wzajemnie związane tworząc wysokiej jakości naturalny mechanizm sterowania ludzkiego zachowania i funkcjonowania w niepewnym otoczeniu. Silne uczucie wiary tworzy motywacje do pewnych akcji, a silne uczucia wątpliwości tworzą motywacje do nie podejmowania pewnych akcji. Silne uczucia wiary ze słabymi uczuciami wątpliwości albo silne uczucia wątpliwości ze słabymi uczuciami wiary determinują sztywne zachowanie ludzi, i kiedy są one przesadnie silne, to formują zjawisko fundamentalizmu, jak na przykład w nauce, religii, polityce i innych dziedzinach życia społecznego. W naszym niepewnym świecie, przesadnie silna wiara często prowadzi do bardzo ryzykownych akcji, natomiast przesadnie silna wątpliwość prowadzi do nie realizacji pewnych akcji, które mogą być łatwo zrealizowane. Jeżeli te dwa przeciwstawne rodzaje uczuć są odpowiednio zbalansowane, to tworzą one motywacje do analizowania podejmowania akcji lub różnych sytuacji i warunków. Ten psychologiczny mechanizm jest między innymi silną przyczyną analizowania zachowania się ludzi i organizacji.

2. Psychologiczny aspekt zagadnienia moralności

Ponieważ zagadnienie moralności jest ściśle związane z uczuciami, a szczególnie z uczuciami ocen, dlatego cechy systemu moralności są determinowane przez funkcje i charakterystyki tych uczuć. Najbardziej podstawowym i ważnym uczuciem oceny i wszystkich innych uczuć jest uczucie świadomości, które w połączeniu z energetycznym wzbudzeniem organizmu tworzy następujące stany człowieka:

- świadomy i aktywny — uczucie świadomości i wzbudzenie energetyczne organizmu,
- nieświadomy z automatyczną aktywnością — brak świadomości i energetyczne wzbudzenie,
- relaks, marzenie lub marzenie senne — świadomość i brak wzbudzenia energetycznego,
- głęboki sen — brak świadomości i energetycznego wzbudzenia.

Te stany zmieniają się cyklicznie tworząc podstawową cykliczność ludzkiego życia. Cykle te charakteryzują się odpowiednio zróżnicowaną regularnością oraz zmieniają się przeważnie w sposób łagodny (rozmyty) w zależności do cyklicznych zmian dzień/noc i innych naturalnych cyklicznych procesów.

Zgodnie z naszą analizą struktury zdania warunkowego, innymi ważnymi uczuciami oceny są uczucia wiary, wątpliwości, pewności i niepewności, które tworzą racjonalny i efektywny mechanizm ludzkiego zachowania w niepewnych warunkach. Z punktu psychologii innymi ważnymi rodzajami uczuć są również uczucia potrzeb i motywacyjne. Uczucia potrzeb są podstawowymi i istotnymi elementami albo funkcjami ludzkiego umysłu, które określają kierunki wszystkich fizycznych i umysłowych aktywności człowieka. Dlatego analiza i selekcja uczuć potrzeb jest podstawą do tworzenia uczuć motywacyjnych, które determinują osobowe cechy zachowania każdego człowieka. Teoretycznie możliwe jest przewidzenie reakcji człowieka na określony bodziec, jeżeli znana jest osobowość tego człowieka. Jednak w rzeczywistości nie jest możliwe dokładne poznanie osobowości danej osoby, ponieważ ludzki system motywacji zawiera ogromną liczbę elementów i ich różnych korelacji tworząc ograniczony, ale nieprzeliczalny zbiór zmiennych i możliwości.

Te bardzo ogólne charakterystyki uczuć uwypuklają wielką naturalną elastyczność (giętkość) ludzkiego umysłu. Wynikiem tego przyjmujemy, że jego uniwersalną cechą jest sztywność, która określa następującą własność systemu lub procesu: im system jest bardziej sztywny, tym jego charakterystyki lub zachowanie trudniej zmienić, oraz odwrotnie. Ogólnie ludzki umysł może funkcjonować w zakresie sztywności od bardzo sztywnej do bardzo miękkiej. Podobnie indywidualne uczucia mogą funkcjonować w tym zakresie sztywności, lecz ich funkcjonowanie może być różnorodnie bardziej zależne lub niezależne od ogólnej sztywności ludzkiego umysłu. Przeciętą cechą sztywności to elastyczność.

3. Istota funkcjonowania naturalnych procesów

Kluczem modelowania dowolnego procesu lub systemu jest relacja podmiot-przedmiot, która jest podstawowym elementem struktury zdania warunkowego, a szczególnie zdania oznajmującego. Relacja ta w sposób elementarny i syntetyczny odzwierciedla w ludzkim umyśle dokonywanie się zmian, które człowiek obserwuje i doświadcza. Relacja ta zachodzi między elementami, systemami lub zjawiskami i pojawia się jako nieograniczony zbiór relacji, które zmieniają się stopniowo od bardzo sztywnych i niszczących poprzez elastycznych i miękkich aż do niezależnych form.

Jeżeli założymy, że abstrakcyjne pojęcie siły 'F' jest modelem systemu charakteryzującym się podmiotowymi cechami, które powodują zmiany 'q' parametru 'p' innego systemu posiadającego cechy przedmiotowe w stosunku do poprzedniego systemu, to możemy zdefiniować, że dla ciągłego procesu, sztywność albo wytrzymałość przedmiotowego systemu na działanie siły 'F' jest wyrażenie (pochodna) $IR_F = dF/dq_p$. Z drugiej strony wyrażenie $IR_q = dq_p/dF$ opisuje sztywność, lub stałość, lub intensywność procesu zmian 'q_p'. Kiedy sztywność systemu $IR_F = dF/dq_p$ jest odpowiednio wielka i $IR_q = dq_p/dF$ jest mała, to my uważamy ten system za względnie stały obiekt albo cząstkę. Natomiast, kiedy $IR_F = dF/dq_p$ jest odpowiednio małe i $IR_q = dq_p/dF$ jest wielkie, to system jest uważany za proces lub przepływ. W przypadku, kiedy sztywność równa jest zeru, to siła 'F' i zmiany 'q' są od siebie niezależne. Dodatkowo należy zaznaczyć, że parametry 'F' i 'q' reprezentują ilościowe miary sił i zmian, oraz ogólnie sztywność może być ilorazem dwóch dowolnych parametrów systemów i procesów.

Następną ważną ekstensywną cechą relacji podmiot-przedmiot jest energia (aktywność). Elementarny i syntetyczny model tej własności to wyrażenie $dE = dW = dFdq$, gdzie parametry 'F' i 'q' są elementami przestrzeni jednowymiarowej wyznaczonej przez liczby rzeczywiste. Przykładowo, w ekonomii ważnymi energiami są zysk i straty. Te matematyczne opisy relacji podmiot-przedmiot są podstawami w rozwiniętych modelach nauk ścisłych. Natomiast jest ewidentnym, że wszystkie nauki bez wyjątku używają relacji podmiot-przedmiot w jej naturalnej formie.

Szczególnym rozwinięciem relacji podmiot-przedmiot jest pojęcie 'pole sił', które jest tworzone przez przynajmniej dwa zróżnicowane bieguny. Ekonomia jest bardzo ważnym społecznym polem sił, bez którego społeczeństwo nie może istnieć. Najbogatsze i najbiedniejsze klasy społeczne tworzą jego dwa bieguny. Bardzo ważnym parametrem każdego pola sił jest różnica między jego biegunami, która determinuje jego siłę. W ekonomii różnica między najbogatszymi i najbiedniejszymi warstwami społecznymi determinuje siłę ekonomii oraz społeczną siłę pieniędzy. Im większa jest ta dysproporcja, tym siła ekonomii i natężenia społecznych procesów są większe, oraz odwrotnie, lecz zarówno przesadnie duża, jak i mała intensywność procesów społecznych prowadzi do zniszczenia społeczeństwa.

Następne syntetyczne podejście do modelowania relacji podmiot-przedmiot prowadzi do wniosku, że wzrost jest najbardziej podstawowym i syntetycznym ruchem (zmianą) każdego systemu, procesu lub obiektu, ponieważ ich każdy ruch można zredukować do wzrostu jednego lub wielu ich parametrów. Rozumiemy, że wzrost jest zwiększeniem i/lub zmniejszeniem wartości danego parametru. Dlatego, pojęcie wzrost jest „chyba uszczegółowieniem a nie uogólnieniem” pojęć 'ruch' i 'zmiana'. Pojęcie wzrostu jest kluczowym pojęciem we współczesnych społeczeństwach, ponieważ odzwierciedla bardzo powszechną i ważną motywację współczesnych ludzi. Ponieważ wzrost syntetyzuje wszystkie istniejące procesy w przyrodzie, dlatego może on być użyty do analizy wszystkich procesów bez wyjątku. Jest ewidentnym, że istnieją następujące rodzaje wzrostu:

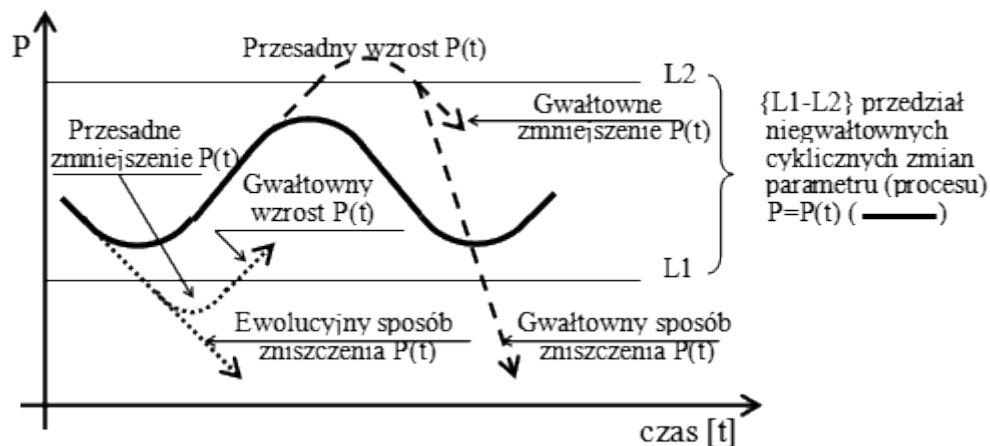
1. monotoniczne zwiększanie lub zmniejszanie,
2. przemienne periodycznie zwiększanie i zmniejszanie, które nazywamy cyklicznym wzrostem, i który może być regularny lub nieregularny.

Ta klasyfikacja koreluje z teorią sterowania, która wyróżnia monotoniczne zbieżne i rozbieżne oraz cykliczne zbieżne i rozbieżne sterowanie.

Ponieważ wszystkie systemy i procesy posiadają otoczenie, dlatego nawet najmniejszy pozytywny wzrost (zwiększenie) musi posiadać odpowiednio zrównoważony negatywny wzrost (zmniejszenie) w otoczeniu i/lub systemie. Dlatego procesy zwiększania wymuszają lub stymulują procesy zmniejszania, a procesy zmniejszania pozwalają na rozwijanie się procesów

zwiększania. Jednak, zawsze nieograniczony każdy monotoniczny ciągły proces prowadzi do zniszczenia systemu i procesu.

Logiczne rozwinięcie prezentowanych elementarnych charakterystyk funkcjonowania systemów i procesów w aspekcie wzrostu prowadzi do następujących wniosków: Po pierwsze, zniszczenie otoczenia dowolnego systemu staje się bezpośrednią lub pośrednią przyczyną zniszczenia systemu, o ile system odpowiednio wcześniej nie przemieści się do innego otoczenia. W przeciwieństwie do tego zniszczenie jednego lub kilka systemów należących do pewnego otoczenia nie powoduje zniszczenia tego otoczenia. Po drugie, otoczenie każdego systemu jest odpowiednio większe od systemu, i dlatego posiada większe zdolności i możliwości zorganizowania większej siły 'F' i/lub oporów niż każdy system należący do niego.

Rys.1. Ilustracja podstawowych relacji pomiędzy cyklicznymi i monotonicznymi procesami

Ponieważ zmiany w przyrodzie są nieustające, to systemy w celu wydłużenia czasu swego istnienia muszą odpowiednio dopasować wartości swych parametrów zgodnie do wszystkich ograniczeń występujących w ich otoczeniu. To jest tylko możliwe poprzez dokonywanie zmiany poprzez odpowiednie zwiększanie i zmniejszanie wzrostu ich parametrów. Ten proces zmian nazywamy procesem cyklicznym. W kontekście fizykalnym, organizacja cyklicznych procesów wydłużająca tożsamość i egzystencję systemów ma na celu konserwację energii (utrzymanie aktywności systemów na pewnym stałym poziomie, albo w ograniczonym przedziale). W przyrodzie, długo istniejące zjawiska funkcjonują na bazie cyklicznych procesów. Społeczne procesy są również cyklicznymi, ponieważ są one ukształtowane jako element względnie długotrwałego zjawiska życia na Ziemi. Idealne cykliczne procesy konserwujące energię są harmonicznymi procesami, w których opór przeciwko przepływowi energii w obu kierunkach jest równy zero. Popularnie, są one modelowane przez następujące różniczkowe równanie drugiego rzędu $Ld^2 f(t)/dt^2 + f(t) = 0$.

Ponieważ społeczne systemy charakteryzują się zarówno monotonicznymi, jak i cyklicznymi procesami, dlatego Rys. 1. prezentuje podstawowe relacje między tymi dwoma rodzajami procesów. Cykliczna funkcja $P=P(t)$ może reprezentować wybrany parametr jakiegoś społecznego procesu, jak na przykład poziom aktywności w społeczeństwie, która może być nazwana agresywnością. Ograniczenia L1 i L2 determinują ewolucyjny sposób realizacji procesu $P=P(t)$. Jeżeli proces ten określa główny parametr systemu i jeżeli przesadny proces monotonicznego wzrostu zmniejsza poziom aktywności poniżej L1, to system będzie tracił swoją tożsamość i dążyć będzie do swego zniszczenia, ponieważ aktywność jego jest przesadnie mała. W celu zapobieżenia temu system potrzebuje gwałtownego wzrostu aktywności. Z drugiej strony, kiedy w jakimś cyklu proces $P=P(t)$ rozwinie przesadnie monotoniczny wzrost aktywności powyżej L2, to to uaktywnia elementy systemu i jego otoczenia, co prowadzi do gwałtownego zniszczenia systemu.

4. Źródła i zasady moralności

Zaprezentowane w skrócie ważne uczucia, ich funkcje w życiu człowieka oraz syntetyczne modele funkcjonowania procesów w przyrodzie prowadzą do wyselekcjonowania następujących

podstawowych czynników najbardziej wpływowych na zachowanie się człowieka i kształtowanie się systemów moralnych:

1. różnica między biegunami najbardziej ważnych społecznych pól sił determinująca siłę społecznego systemu i intensywność (agresywności) społecznych procesów;
2. cykliczność procesów w przyrodzie i związane z nimi górne i dolne ograniczenia monotonicznych wzrostów zarówno pozytywnych, jak i negatywnych;
3. uczucia motywacyjne indywidualnych ludzi, jak i dominujących motywacji w organizacjach i społeczeństwach;
4. sztywność jako bardzo istotna generalna cech intensywności wszystkich procesów, i w tym motywacji.

Bardzo ważnymi uczuciami mającymi duży wpływ na sztywność uczuć motywacyjnych mają uczucia wiary, wątpliwości, pewności i niepewności. Natomiast z drugiej strony silny wpływ na sztywność systemów i procesów mają wielkości sił i zmian. Pomijamy zagadnienie energii, jako również ważną charakterystykę relacji podmiot-przedmiot, gdyż to wymaga zaprezentowania dodatkowych obszernych analiz, niemieszczących się objętościowo w tym artykule.

Jednym z najbardziej znanych i powszechnie akceptowanych naturalnych zasad moralnych choć różnie interpretowany i respektowany jest nakaz 'Nie zbijaj' . Wielu chrześcijańskich teologów, i nie tylko, uważa, że został on objawiony bezpośrednio przez Boga (Spong and Haines, 2000). Jednak niezależnie czy zgadzamy się, czy nie zgadzamy się z tą opinią, każda zasada musi posiadać ludzki element lub aspekt, jeżeli ma funkcjonować odpowiednio efektywnie. W innych słowach: poszukiwanie naturalnych źródeł i zasad w funkcjonowaniu ludzi prowadzi do ludzkiego umysłu jako naturalnego źródła zasad moralnych, co jednak nie wyklucza posiadania uczucia wiary w Boga. Zgodnie z analizą struktury zdania warunkowego pojęcie moralność jest pojęciem abstrakcyjnym ukształtowanym przez ludzki umysł będący pod stałym wpływem naturalnego otoczenia, którego abstrakcyjnym elementem może być również Bóg. Ponadto wszystkie zasady moralne są lingwistycznymi modelami.

Idea 'Nie zabijaj' pochodzi od psychologicznego mechanizmu tworzonego przez uczucia potrzeb i od istnienia nieustających zmian w przyrodzie, które zmieniają i/lub niszczą tożsamość oraz istnienie systemów, procesów i obiektów. Mechanizm uczuć potrzeb funkcjonuje w następujący sposób: Im trudniej zaspokoić pewną ludzką potrzebę, tym bardziej są silne efekty, albo czynniki warunkujące to zaspokojenie. Jednak relacja ta posiada ograniczenia, ponieważ przesadne trudności prowadzą do poszukiwania innych czynników zaspokajających uczucia, albo do rozwoju innych uczuć. Natomiast z drugiej strony, zbyt łatwe zaspokajanie jakiegoś uczucia prowadzi do odpowiedniego osłabienia odczuwania tego uczucia.

Wyrażna trudność w zachowaniu oraz łatwość w niszczeniu tożsamości i istnienia każdego elementu przyrody jest jednym z bardzo ważnych elementów sformułowania idei ograniczenia, a nawet wyeliminowania zabójstw, a przecież w rzeczywistości nie jest możliwe wyeliminowanie zabójstw, ponieważ zmiany są nieustające, w których również jest miejsce na gwałtowne procesy, jakimi są zabójstwa. Pracujący psychologiczny mechanizm w sformułowaniu nakazu „Nie zabijaj” jest również podstawowym czynnikiem w tworzeniu dysproporcji społecznych i siły pieniędzy. Ponadto akceptacja idei "Nie zbijaj" dodatkowo wiąże się z uczuciem potrzeb bezpieczeństwa, które tworzy motywację do ograniczenia i zapobiegania gwałtownym procesom włącznie z zabójstwami. Należy zaznaczyć, że zabójstwo jest gwałtownym aktem zniszczenia życia organizmu w odróżnieniu do funkcjonujących stopniowych zmian (ewolucyjnych) jakimi są wzrost i starzenie.

Dlatego akceptujemy nakaz „Nie zabijaj” jako naturalną generalną zasadę funkcjonowania ludzi i społeczeństw niezależnie od wiary i religii. Logiczne rozwinięcie tej moralnej zasady prowadzi do nakreślenia naturalnego systemu moralności nie tylko w kontekście społecznym, ale również i w aspekcie otoczenia naturalnego. Najważniejszym elementem w tym rozwinięciu jest odpowiedź na następujące pytanie. Jakie czynniki determinują pełną realizację tego nakazu? Zgodnie z naszym lingwistycznym modelem funkcjonowania ludzi i społeczeństw uważamy, że najważniejszym czynnikiem jest intensywność zmian (poziom agresji) w społeczeństwie, która zależy od motywacji i zachowania się ludzi i organizacji w społeczeństwie. Natomiast motywacje i zachowanie zależą od funkcjonowania społecznych i naturalnych systemów, które funkcjonują na bazie psychologicznego mechanizmu uczuć potrzeb. Szczególnie lingwistyczne pojęcie 'pole sił' prowadzi do wniosku, że intensywność społecznych procesów silnie zależy od różnych społecznych dysproporcji i izolacji pomiędzy różnymi warstwami społecznymi, które właśnie

determinują społeczne pola sił (Turkiewicz and Turkiewicz, 2001). Im większe są dysproporcje i słabsze izolacje między społecznymi warstwami, tym w mniejszym stopniu nakaz 'Nie zbijaj' jest realizowany, oraz odwrotnie. Szczególnie ewidentnymi przykładami tego są wojny, rewolucje i naturalne katastrofy.

Dlatego optymalne wypełnianie nakazu 'Nie zabijaj' wymaga, aby intensywność społecznych procesów była odpowiednio ograniczona zarówno od góry, jak i od dołu unikając przesadnie dużą i małą intensywność, które prowadzą do zniszczenia społeczeństwa. Przykładowo, rozwinięcie przesadnie szybkich procesów ekonomicznych prowadzi do wzrostu oszustw, kradzieży, zabójstw, wojen i zniszczeń przyrody, ponieważ to są najbardziej efektywne metody rozwoju monotonicznego wzrostu. Z drugiej strony społeczeństwa, które nie rozwijają ekonomiczne procesy z odpowiednią intensywnością są skazane na degradację prowadzącą do ewentualnego ich zniszczenia. Odpowiednie ograniczenie intensywności jest możliwe i korzystne tylko poprzez kształtowanie cyklicznych procesów w zgodzie z naturalnymi rytmemi otoczenia naturalnego. Takie rozumienie realizacji nakazu 'Nie zabijaj' jest koniecznym warunkiem dla harmonicznego funkcjonowania ludzi, społeczeństw i przyrody. Dlatego tak zwane naturalne albo demokratyczne prawa powinny być formułowane i stosowane zgodnie z zaprezentowanym schematem. Jeżeli prawo jest niezgodne z tym schematem, to jest niemoralnym prawem.

Generalnie ewidentnym jest, że tylko odpowiednio silni ludzie i silne organizacje mogą realizować gwałtowne procesy. Dlatego w celu ograniczenia w jak największym stopniu niemoralnych gwałtownych społecznych procesów, społeczeństwo musi ograniczyć ich rozwój i/lub aktywność niezależnie czy to są siły polityczne, ekonomiczne, religijne, militarne lub inne. To jest konieczny warunek, aby społeczne procesy przebiegały w sposób cykliczny i ewolucyjny.

W kontekście społecznych procesów, szczególnie ważną rolę pełnią motywacje. Bardzo znaczące są te motywacje, które silnie determinują aktywność ludzi, organizacji i społeczeństw. W szczególności, negatywne i niemoralne motywacje są przesadnie silne i sztywne motywacje monotonicznego wzrostu. Takie motywacje prowadzą do najbardziej gwałtownych zniszczeń. Historia ludzkości zawiera straszne przykłady rozwoju i realizacji motywacji tworzenia najsilniejszego państwa, ekonomii, religii i innych organizacji, które zawsze prowadziły do wielkich zniszczeń i ludzkich tragedii. W przeciwieństwie do tego motywacje wzrostu powinny być rozwijane w ewolucyjny sposób w powiązaniu z odpowiednimi cyklicznymi procesami zarówno społecznymi, jak i przyrodniczymi.

Zagadnienie tworzenia racjonalnych albo moralnych motywacji jest ściśle związane z psychologicznym mechanizmem funkcjonowania uczuć wiary i wątpliwości lub pewności i niepewności. Podstawowym i koniecznym, choć niewystarczającym warunkiem istnienia społecznego systemu sprzyjającemu kształtowaniu racjonalnych, elastycznych i moralnych motywacji jest wolność wyrażania opinii. Aby taki system był efektywny, musi istnieć otwarta krytyka, która powinna prowadzić do właściwego rozwiązywania analizowanych problemów w krytyce. Niestety dla naszych współczesnych społeczeństw, że politycy i „biznesmeni” ignorują szeroką usprawiedliwioną krytykę źle funkcjonującego ekonomicznego i politycznego systemu. Ta sytuacja powoduje, że konstytucyjne prawo wolności wyrażania opinii ma bardzo mały wpływ na funkcjonowanie współczesnego systemu społecznego charakteryzującego się bardzo silną i sztywną motywacją monotonicznego wzrostu. Połączenie tego z monotonicznym wzrostem populacji ludzi na świecie jest najważniejszym czynnikiem zaostrzającym problemy socjalno-ekonomiczne, terroryzmu i zniszczenia otoczenia naturalnego.

Każde ludzkie zachowanie lub aktywność włączając w to moralne może być spontaniczne lub wymuszone. Wszystkie społeczne systemy i organizacje tworzą odpowiednie mechanizmy wymuszania i stymulacji pewnych aktywności i zachowań ludzi należących do nich. Im większe siły są użyte do wymuszania i stymulacji oraz im na większą liczbę ludzi mają one wpływ, to większa jest intensywność (agresja) społecznych procesów i w mniejszym stopniu jest realizowany nakaz 'Nie zabijaj'. Ponieważ największe siły społeczne mają największy wpływ na kształtowanie się funkcjonowania społecznych systemów i organizacji, to dlatego są one najbardziej odpowiedzialne za poziom agresji w społeczeństwie. Dlatego moralna ocena musi być ukierunkowana do najsilniejszych, najbogatszych, najbardziej wykształconych ludzi, organizacji i państw. W przeciwieństwie do tego jest nielogiczne mówienie o niemoralności niewolników, biednych i słabych ludzi organizacji i państw, ponieważ ich zachowania są bardzo

silnie wymuszone przez ich otoczenie.

W krajach, w których funkcjonuje polityczna demokracja, ocena moralności zwykle jest analizowana jako zachowanie się ludzi zgodnie z obowiązującymi w nich prawami. Dlatego w naukach prawnych istnieje dylemat: czy niemoralne prawo powinno być respektowane? Uważamy, że odpowiednio silne wymuszenie respektowania niemoralnego prawa, jak na przykład ekstremalny przypadek zagrożenia życiu, nie może być oceniany jako niemoralny akt. Lecz dobrowolne respektowanie niemoralnego prawa jest niemoralnym czynem. Ponieważ najbardziej silni ludzie w społeczeństwach mają największy wpływ na tworzenie i przestrzeganie prawa, dlatego oni są najbardziej odpowiedzialni za prawo z moralnym obliczem.

Zaprezentowane związki pomiędzy moralnością i funkcjonowaniem społeczeństwa mogą być zredukowane do następującej prostej idei korespondującej z naszymi poprzednimi analizami. Kiedy indywidualni ludzie, organizacje i społeczeństwa są przesadnie agresywni w stosunku do swego otoczenia, to agresywność ta manifestuje się w niszczeniu/zabijaniu elementów ich otoczenia. Z drugiej strony, jeżeli poziom agresywności jest przesadnie niski, to one mogą być zniszczone lub zabite przez otoczenie. Dlatego najbardziej właściwym sposobem wypełniania nakazu 'Nie zabijaj' jest utrzymywanie poziomu agresji na optymalnym poziomie, który również zależy od otoczenia. Ponieważ te poziomy, bez których człowiek, organizacja, społeczeństwo i inny system nie może istnieć, zależą od społecznych systemów, jak prawny, polityczny, ekonomiczny i religijny, dlatego te systemy i ludzie, którzy je tworzą i utrzymują są najbardziej odpowiedzialni za wypełnianie nakazu 'Nie zabijaj'.

W świetle funkcjonowania ludzi jako elementów przyrody, którzy mają wspaniałą zdolność antycypacyjnego sterowania, możemy wyróżnić dwie przeciwstawne idee ludzkiego zachowania: pierwsza idea przyspieszania i zwiększania oraz druga — zwalniania i zmniejszania naturalnych zmian. Uważamy, że obie oddzielnie wzięte idee są nielogiczne i niemoralne, natomiast moralną ideą jest odpowiednie ewolucyjne cykliczne funkcjonowanie tych idei. Właśnie nakaz 'Nie zabijaj' jest syntezą tej ostatniej zasady, która jest zasadą respektowania tożsamości i istnienia oraz ich cyklicznych ewolucyjnych zmian.

Nakaz 'Nie zabijaj' również prowadzi do wniosku, że ludzie muszą dążyć do harmonijnej koegzystencji z przyrodą, gdzie cała ludzka aktywność jest odpowiednio ograniczona i złączona z naturalnymi rytmemi. To jest szczególnie istotne dla współczesnego świata, ponieważ ekstensywny i intensywny rozwój ludzkości zagraża własnej egzystencji. Jeżeli społeczeństwa będą właściwie sterowały poziomem agresywności, to wszystkie naturalne zasady moralne włącznie z całym Dekalogiem będą silnie respektowane. Ponadto pozostałe zasady moralne powinny być analizowane w podobny sposób.

5. Kluczowe przykłady społecznych procesów w kontekście respektowania zaprezentowanych generalnych zasad moralności

5.1. Rodzina

Jest bardzo popularne, że wiele ludzi mówiąc w imieniu różnych organizacji powołuje się na termin 'wartości rodziny', lecz pojęcie to ciągle nie ma ścisłej definicji. Dlatego proponujemy następujące zrozumienie tego terminu zgodnie z naszym rozwiniętym modelem systemu społecznego. Istotą pojęcia 'wartości rodziny' jest ewolucyjny i cykliczny proces rozwoju rodziny. W procesie tym, kiedy społeczna siła dzieci jest słaba, rodzice pomagają dzieciom w zwiększeniu tej siły poprzez ochronę, opiekę, wychowanie i edukację. Kiedy siła ta jest już wystarczająco rozwinięta, dzieci opuszczają rodzicielski dom i częściowo izolują się od rodziców. Natomiast, kiedy siła społeczna rodziców staje się odpowiednio słaba, to dzieci pomagają im poprzez opiekę i różnego rodzaju potrzebne wsparcie. Ten ogólny schemat zmian w rodzinie pokazuje, że zmiany te powinny być w zgodzie z naturalnymi biologicznymi i społecznymi rytmemi, oraz wszystko ma swoje górne i dolne ograniczenia. Rodziny, które funkcjonują niezgodnie z tym schematem ulegają dezintegracji. W tym świetle, politycy, którzy mówią o respekcie dla rodzin i jednocześnie przesadnie intensyfikują ekonomiczne procesy są hipokrytami, ponieważ oni w ten sposób silnie przyczyniają się do wzrostu społecznej agresji, zakłócają naturalne biologiczne rytmy i rozwijają gwałtowne procesy w społeczeństwie i rodzinach.

5.2. Demokracja

Demokracja albo demokratyczny proces jest to ewolucyjny i cykliczny proces zmian w

społeczeństwie, który wydłuża w czasie tożsamość i istnienie społeczeństwa i jego elementów. W przypadku politycznej demokracji zmiany rządów dokonują się w sposób ewolucyjny i cykliczny. Ogólnie funkcjonowanie demokracji ściśle związane jest z podwójnym ograniczeniem dysproporcji między społecznymi klasami oraz ograniczeniem intensywności przepływu społecznej energii tak, aby jej kierunek przepływu mógł być zmieniany w sposób stopniowy. Dla politycznej demokracji te ograniczenia mogą być uzyskane poprzez regularne wybory parlamentarne, które ograniczają siłę polityków oraz zwiększają siłę zwykłych ludzi. W związku z tym wybory parlamentarne zawsze stają się mniej skuteczne wraz ze wzrostem intensywności procesów społecznych.

W sumie, ekonomiczna demokracja jest wyznaczana przez ewolucyjne i cykliczne zmiany ekonomicznych dysproporcji pomiędzy warstwą bogatych i biednych ludzi w odpowiednio ograniczonym przedziale, aby ekonomiczne procesy przebiegały w sposób ewolucyjny (stopniowy). Taki proces ułatwia rozwijanie się nowym ekonomicznym siłom oraz ruch ludzi poprzez społeczną strukturę. Innymi słowy, ekonomiczna demokracja potrzebuje utrzymania ekonomicznej intensywności ściśle w ograniczonym przedziale. Intensywność ekonomiczna zależy od wielkości zysków i strat oraz od szybkości ekonomicznych zmian. Jeżeli zyski i straty są jednocześnie przesadnie wysokie, to ekonomia i rynek stają się przesadnie agresywne prowadząc do społecznych konfliktów.

Współcześnie, widoczna słabość albo kryzys politycznej demokracji jest wynikiem funkcjonowania niedemokratycznych albo niemoralnych przesadnie silnych i sztywnych motywacji nieprzerwanego monotonicznego wzrostu. Dlatego ekonomiczne pole sił tworzy przesadne ciśnienie na polityczne pole sił zamiast odwrotnie. Oprócz tego nie istnieje efektywny mechanizm wyrażania opinii publicznej, który mógłby wpływać na poprawę funkcjonowania ekonomicznego i politycznego systemu. Tę sytuację dokładnie ilustrują brutalne reakcje polityków skierowane przeciwko antyglobalistycznym protestom oraz brak analiz i korekt wadliwie funkcjonującej globalnej ekonomii. To dzieje się pomimo, że ogólnie jest wiadome, że źle organizowane procesy globalizacji mają bardzo znaczący wpływ na eksplozję kryminalnej i terrorystycznej przestępczości.

5.3. Religia

Ogólnie, uczucie wiary jest jednym z wielu istotnych potrzeb ludzkiego umysłu w sytuacjach, kiedy człowiek ocenia i mierzy obiekty oraz zdarzenia, które nie mogą zaistnieć albo są bardzo trudne do doświadczenia, zrozumienia lub przewidzenia w sposób logiczny. Ponieważ każdy człowiek jest zawsze istotą ograniczoną, dlatego nie może on doświadczyć i/lub zrozumieć wszystkiego. Właśnie to jest przyczyną, że wiara w obiekty, zdarzenia i Boga jest normalnym i potrzebnym elementem każdej osoby i społeczeństwa. Zgodnie z analizą struktury zdania warunkowego, uczucie wiary jest korzystne dla człowieka, jeżeli powiązane ono jest z uczuciem wątpliwości, ponieważ oba te uczucia tworzą psychologiczny mechanizm pozwalający ludziom na efektywne funkcjonowanie w warunkach niepewnego otoczenia. Z tego punktu widzenia, osoba, która jest pewna, że Bóg istnieje albo nie, jest osobą niewierzącą, ponieważ uczucie wiary zawsze jest związane z uczuciem wątpliwości. Zgodnie z tym, każda religia musi tworzyć odpowiedni system otwartej dyskusji, krytyki i sprawdzania ich religijnych praw i zasad. Taki system ułatwia doskonalenie religii i społeczeństwa oraz zapobiega tworzeniu się religijnego fanatyzmu i fundamentalizmu. To zagadnienie również związane jest z innymi społecznymi procesami, włącznie z politycznymi, ekonomicznymi, prawniczymi, naukowymi i innymi.

Idea wiary chrześcijańskiej przebiega równolegle z zaprezentowanymi zasadami moralności. Centralnym punktem tej idei jest zesłanie przez Boga Mesjasza — Jezusa Chrystusa — człowieka oraz jego życie na Ziemi. Ta idea ma wiele ważnych logicznych wniosków. Po pierwsze, całe życie Jezusa było nieprzypadkowe, lecz celowo planowane. Po drugie, Bóg zjawia się nie jako największa siła, lecz jako ograniczony człowiek. To oznacza, że Bóg zmniejszył swoją siłę w celu niezwiększenia agresji w społeczeństwie. Siła Boga zmienia się cyklicznie dopasowując się do rytmu życia ludzkiego. On jest tak słaby, kiedy się urodził, że musi uciekać i ukrywać się przed żołnierzami Heroda. Później, jego siła rozwija się zgodnie z biologicznymi i społecznymi warunkami panującymi wówczas. W wyniku przesadnej społecznej agresji, jest On ukrzyżowany i umiera. Wraz ze śmiercią jego siła redukuje się do zera, aby wraz ze zmartwychwstaniem stała się nieograniczona, ale w tej formie nie może przebywać na Ziemi. Logicznym potwierdzeniem tej interpretacji jest to, że Chrystus jako Bóg, albo jako absolutnie duża siła, zjawia się na Ziemi dopiero po zniszczeniu ludzi w celu dokonania

'ostatecznego sądu' nad człowiekiem i gatunkiem ludzkim. Najważniejszym rodzajem siły Jezusa jest siła informacji, która kształtuje ludzkie motywacje. Zgodnie z tym, ludzie powinni sterować swoją aktywnością i życiem w sposób świadomy, celowy i racjonalny. Model tego sterowania jest zakodowany w ziemskim życiu Jezusa.

Należy uwypuklić, że z zaprezentowanej idei wiary chrześcijańskiej wynika, że interpretacje, analizy i uzasadnienia naturalnych zjawisk nie mogą być dokonywane w kontekście boskości, lecz przeciwnie w kontekście ludzi i przyrody. Na przykład, wyjaśnienie jakiegoś społecznego czy innego naturalnego zdarzenia jako aktu Boga, jest całkowicie niezgodna z ideą Jezusa - człowieka jako Mesjasza Boga. Ludzie nie mogą nic oceniać z boskiego punktu widzenia, lecz mogą oceniać na bazie ludzkich cech Jezusa, który był po to przysłany. To również potwierdzają tak zwane 'święte księgi', ponieważ ich tekst głównie odnosi się do ludzkich spraw, natomiast informacje o naturze Boga są w nich wyjątkowo skąpe. Ponadto, wyjaśnianie naturalnych zjawisk poprzez pryzmat boskości prowadzi do pytania: Jeżeli Bóg tak bardzo kocha ludzi, to dlaczego stworzył tak okrutny świat? Pytanie to uwypukla brak w religiach fundamentalnego zrozumienia idei wiary w Boga.

Innym bardzo znaczącym aspektem jest śmierć Jezusa, która jest centralnym i przełomowym punktem Jego życia z konsekwencjami dla całej ludzkości. Ta śmierć nie tylko reprezentuje zbawienie człowieka, ale z punktu moralności ona syntetycznie reprezentuje społeczny mechanizm gwałtownego niszczenia. W związku z tym ona powinna być w tym kontekście precyzyjniej analizowana w celu wyeliminowania, a przynajmniej ograniczenia takiego społecznego mechanizmu niszczenia i zabijania, szczególnie w społeczeństwach, w których chrześcijańska wiara jest wyznawana w odpowiednio dużym stopniu. Zgodnie z Ewangelią, Jezus został przeznaczony na śmierć przez największych kapłanów religii żydowskiej (Mt 26,3; Mk 11,18; Łk 22,2-4; J 11,53). Ci kapłani muszą być interpretowani jako ludzie, którzy zajmują wysokie pozycje w społeczeństwie, niezależnie od rodzaju ich zajęcia i nacji, na przykład wysoko postawieni politycy, ekonomiści, naukowcy, oficerowie włącznie z wysokimi kapłanami religii chrześcijańskiej. Ta interpretacja jest uzasadniona przez akt zdrady jakiej dokonał apostoł Judasz. Historia ludzkości w pełni odkrywa, że ludzie, którzy zajmują najwyższe stanowiska w społeczeństwach bardzo często tworzyli i tworzą okrutne mechanizmy niszczenia. Szczególnym złem w tych mechanizmach jest niszczenie ludzi, którzy zauważają i mają odwagę krytykować przesadną dominację przywódców organizacji politycznych, ekonomicznych, religijnych i innych organizacji w społeczeństwie.

Ponieważ Jezus umarł dzięki takiemu mechanizmowi niszczenia, dlatego chrześcijańska religia i chrześcijańskie społeczeństwa powinny być bardzo czułe na jego rozwój i powinny przeciwdziałać temu. Lecz w rzeczywistości chrześcijański świat funkcjonował i funkcjonuje przeciwnie do tego. Na przykład w średniowieczu najwyżsi katoliccy kapłani utworzyli Świętą Inkwizycję, która używała tortur w celu wyeliminowania religijnych wątpliwości i krytyk hierarchii Kościoła, a przecież śmierć Jezusa wyznacza, że każdy człowiek nie tylko ma prawo, ale i obowiązek krytykować nauczanie i zachowanie się hierarchii Kościoła niezgodne z Ewangelią. Z drugiej strony hierarchia ma obowiązek kształtowania efektywnego dialogu z ludźmi wyrażającymi odmienne poglądy w celu utworzenia mechanizmu, który eliminuje, albo przynajmniej ogranicza sprzeczności pomiędzy Ewangelią i zasadami religijnymi. To zagadnienie odnosi się również do współczesnych społeczeństw, w których funkcjonuje demokracja polityczna, lecz w których nie ma efektywnych mechanizmów wykorzystania wyrażania opinii i krytyki do poprawiania socjo-ekonomicznych i politycznych systemów.

W przeciwieństwie do prezentowanego mechanizmu niszczenia, Jezus wyraźnie naucza w Ewangeli, jak wysoki kapłan musi odnosić się do ludzi wątpiących w religijne zasady i nauczanie hierarchii kościoła. Najmocniej zauważalnym tego przykładem jest zjawienie się Jezusa przy Tomaszu apostołe, który nie wierzył, że Chrystus zmartwychwstał (J 20,27). Następnie Jezus precyzyjnie określa chrześcijańską postawę hierarchii społecznej w stosunku do ludzi niższego statusu społecznego, i jest to zawarte w cytacie „...ktokolwiek by między wami chciał być większy, niech będzie sługą waszym; jak Syn Człowieczy nie przyszedł, aby mu służyło, ale aby służyć i dać duszę swą na okup za wielu" (Mt 20,26-28). W Ewangeli znajduje się więcej nauk odnoszących się do dominacji liderów i organizacji w społeczeństwach (Mk 10,44; Łk 22,26; J 13,13-16).

Również w Ewangeli, znajdujemy, że Jezus uczy o podstawowych zagadnieniach ekonomii, które są ciągle aktualne współcześnie (Mt 22,15; Mk 12,13; Łk 19,20). W przypowieści o płaceniu podatków, Jezus patrząc na monetę powiedział: co jest boskie oddajcie Bogu, a co cesarskie oddajcie cesarzowi. W życiu codziennym Bóg reprezentuje miarę i

mierzenie (ocenę), natomiast cesarz reprezentuje największą siłę fizyczną. W tym kontekście, w analizowanej przypowieści, Jezus zwraca uwagę, że ludzie muszą utrzymywać właściwy stosunek między społeczną siłą pieniędzy a ich funkcją miary albo oceny. Jest ewidentnym, że kiedy siła pieniędzy jest przesadnie silna lub słaba, to na rynku pojawia się wymiana towar za towar. To znaczy, że w takiej sytuacji pieniądze przestają spełniać rolę oceny, i dlatego ta przypowieść ostrzega nas, abyśmy unikali rozwoju zjawiska absurdu przesady w funkcjonowaniu ekonomii, co jest ilustrowane przez historię życia apostoła Judasza.

Te trzy istotne przykłady społecznych procesów doskonale ilustrują naszą koncepcję optymalnego sposobu respektowania naturalnego nakazu 'Nie zabijaj', jak i pozostałych nakazów Dekalogu. W tym miejscu możemy powiedzieć, że rzeczywiste humanistyczne wartości moralne muszą przede wszystkim odnosić się do sposobów funkcjonowania człowieka oraz systemów i procesów społecznych. Właśnie ich moralne funkcjonowanie powinno wpływać na system wartości towarów i usług, a nie odwrotnie tak, jak w funkcjonowaniu tak zwanego Zachodniego Świata, gdzie na pierwszym miejscu liczą się wartości towarów i usług, a szczególnie wartość pieniędzy. Takie błędne podejście do społeczno-ekonomicznych problemów jest jednym z podstawowych czynników, że społeczeństwa nie mogą rozwiązać swoich społecznych problemów, ponieważ czynnik ten tworzy coraz to gorsze problemy.

Konkluzje

Zaprezentowana analiza zagadnienia moralności pokazuje, że zasady moralne są tworem funkcjonowania ludzkiego umysłu, który jest pod silnym wpływem przyrody. W związku z tym, mówienie o moralności przyrody jest nielogiczne pomimo, że możemy mówić o naturalnych zasadach moralności.

Najbardziej naturalną zasadą moralności jest nakaz 'Nie zabijaj', który powinien być respektowany przez indywidualnych ludzi, organizacje i społeczeństwa w stosunku społecznego i naturalnego otoczenia. Nakaz ten jest wtedy w optymalny sposób respektowany, kiedy ludzka aktywność włącznie z ekonomiczną, polityczną i religijną nie przekracza pewnego wysokiego poziomu agresywności i nie jest mniej intensywna jak pewien niski poziom agresywności. Te aktywności i ich intensywność muszą zmieniać się zgodnie z rytmem odpowiednich ewolucyjnych cyklicznych naturalnych procesów w naszym otoczeniu. Ta idea jest istotnym kluczem w funkcjonowaniu rodziny, demokracji i wiary chrześcijańskiej. W przeciwieństwie do tego, tendencja do przesadnego wzrostu poziomu agresji w społeczeństwie i brak harmonii w procesach związanych z naturalnym otoczeniem tworzy gwałtowne konflikty w naszych społeczeństwach oraz nakazy Dekalogu są nierespektowane.

Inne specyficzne zasady moralności są zmienne zależnie od stopnia rozwoju odpowiednich cyklicznych procesów. Na przykład na jednym etapie rozwoju procesów ekonomicznych, motywacja silnego, ale nieprzesadnego pozytywnego wzrostu jest pozytywna, natomiast na innym etapie jest negatywna. Dlatego największe społeczne siły, które prowadzą do kryzysów społecznych poprzez ich przesadny monotoniczny wzrost są niemoralne. Z drugiej strony, rewolucyjne ruchy wprowadzające cykliczność w procesach społecznych są moralne tylko do chwili, kiedy nie rozwiną tendencji do przesadnego monotonicznego wzrostu.

W świetle zaprezentowanego modelu funkcjonowania różnych procesów w przyrodzie, włączając procesy społeczne, możemy logicznie wnioskować, że wszystkie upadki i zniszczenia ludzi i społeczeństw w ludzkiej historii zdarzały się najczęściej, kiedy społeczne systemy i organizacje rozwijały przesadnie wysoki lub niski poziom agresji. Współcześnie największe siły społeczne przestały być siłami moralnymi, ponieważ osiągnęły przesadnie duży wpływ na swoje otoczenie.

Jest bardzo istotnym, że współczesne zachodnie społeczeństwa są napędzane przez ciągły monotoniczny wzrost intensywności i obszaru ekonomii, który to napęd tworzą największe międzynarodowe korporacje, ochraniające przez największe siły polityczno- militarne i tolerowane przez największe religie. Ten tandem wzrostu intensywności i obszaru takiej intensywnej ekonomii, w którym znaczącym jest monotoniczny wzrost technologii i populacji ludzi, jest wyjątkowo silnym wzrostem ludzkiej agresji w stosunku do przyrody na Ziemi. W związku z tym doświadczamy następujący paradoks w celu zwiększenia respektowania nakazu 'Nie zabijaj': W tym celu zwiększamy kary za indywidualne zabójstwa, natomiast najsilniejsi ludzie, organizacje i państwa, którzy zabijają oraz niszczą ludzi i przyrodę na wielką skalę, są ochraniający, a nawet nagradzani. Taki paradoks przyczynia się do dalszego wzrostu społecznej

agresji i prowadzi do większych i gwałtowniejszych konfliktów między ludźmi i przyrodą. Taki nieefektywny sposób respektowania moralnych nakazów pokazuje brak zrozumienia w funkcjonowaniu społecznych procesów, albo niekompetencję w rozwiązywaniu problemów, albo udawanie respektowania nakazu 'Nie zabijaj'. Jednak niezależnie od przyczyn nierespektowania moralnych zasad, jest niezaprzeczalne, że ludzki gatunek jest niemoralny w stosunku do otaczającej go przyrody, a najbardziej niemoralnymi są najsilniejsze ekonomiczne, polityczne i religijne organizacje oraz ludzie, którzy kierują nimi. Dlatego, jeżeli nie ograniczymy obecnego procesu monotonicznego wzrostu populacji ludzi, najsilniejszych ekonomicznych, politycznych i religijnych systemów, to nasza obecna cywilizacja będzie zniszczona w sposób gwałtowny.

Literatura:

1. Petri, H.L., „Motivation, Theory, Research and Application", Brooks/Cole Publishing Company, An International Thomson Publishing Company, London, 1996.
2. Spong J.S. and Haines D.G., „Beyond Moralism, A Contemporary View of the Ten Commandments", Christianity for the Third Millennium and St. Johann Press, Haworth, New York, 2000.
3. Spong J.S. „Why Christianity Must Change or Die, A Bishop Speaks to Believers in Exile", HarperSanFrancisco, A Division of Harper Collins Publishers, New York, 1998.
4. Turkiewicz, K. and Turkiewicz, D.B., „Contribution to the Theory of General Modelling — Psychological Aspects of Sciences", InterSymp 2001, The 13th International Conference on System Research, Informatics and Cybernetics, Baden-Baden, Germany, July 31-August 5, 2001.
5. Turkiewicz, K. and Turkiewicz, D.B., „Feasibility and Conditions for the Application of Anticipatory Systems into Changes in Social Structures", CASYS'2001, The 5th International Conference on Computing Anticipatory Systems, Liege, Belgium, August 13-18, 2001.
6. Turkiewicz, K. and Turkiewicz, D.B., „The Role of the Structure of the Conditional Sentence in Sciences", The XVth ISA World Congress of Sociology Brisbane, Australia, July 7-13, 2002.
7. Turkiewicz, K. and Turkiewicz, D.B., „Introduction into Social Physics", Impress Media Group, Brisbane, 1999.

*

Praca przedstawiona na: XV International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences, Florencja, Włochy, 5-12 lipiec 2003.

Zobacz także te strony:

[Moralność pod mikroskopem](#)

[Na początku była moralność...](#)

[Metafizyka moralności Kanta](#)

[Polityka a moralność według Machiavellego](#)

[Totalizm moralny Jana Pająka](#)

[Z genealogii moralności. Pismo polemiczne](#)

[Amoralność w zachowaniu Jezusa](#)

[Katolicka teologia moralna](#)

[Moralność pierwszych chrześcijan](#)

Kazimierz i Domenika B. Turkiewicz

Naukowcy z Australii; Mater Misericordiae Hospital, The University of Queensland, Brisbane.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 14-08-2004 Ostatnia zmiana: 15-09-2004)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3560) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3560>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz
Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl